GRIFFIE EERSTE KAMER
NR. 156095.19
RUB. XV
CS 04. DEC 2014
DATUM
KOPIE S2W
VERW.

FNV
Naritaweg 10
Postbus 8456
1005 AL Amsterdam

T 020 58 16 300
F 020 68 44 541

CNV
Tiberdreef 4
Postbus 2475
3500 GL Utrecht

T 030 751 11 00
F 030 751 11 09

VCP
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90525
2509 LM 's-Gravenhage

T 070 349 97 40

Datum: 31 oktober 2014
Onderwerp: Wet aanpassing financieel toetsingskader

Geachte leden van de Eerste Kamer,

Uw Kamer gaat zich komende maand buigen over het wetsvoorstel 'aanpassing financieel toetsingskader'. Tegelijkertijd loopt inmiddels de discussie over de toekomst van ons pensioenstelsel. Deze discussie aangaande de hervorming van het pensioenstelsel in de SER & de zogenoemde Nationale Pensioendialoog, zal echter niet op korte termijn zijn afgerond in de vorm van wetgeving die dit thans voorliggende FTK gaat vervangen. Dat betekent dat dit FTK dus de komende vijf á tien jaar werkbaar moet zijn voor pensioenfondsen.
De vakcentrales FNV, CNV en VCP zien het als de rol van de Eerste Kamer om de voorstellen goed te toetsen op een houdbaarheid voor een middellange termijn van vijf á tien jaar. Als belangrijke vraag daarbij zien de vakcentrales of met de voorgestelde aanpassingen kan worden voorkomen dat de komende jaren opnieuw forse pensioenschade wordt aangericht, door een te procyclisch en onevenwichtig FTK, dat niet bestand is tegen de huidige extreem lage rente en waarin geen goede balans mogelijk is tussen generaties.

De vakcentrales zien daarbij het op dakpansgewijze kunnen spreiden van financiële schokken en de 12-maandsmiddeling van de dekkingsgraad als verbeterde punten ten opzichte van het huidige FTK. Maar verder gaande maatregelen zijn nodig om tot een stabieler pensioencontract en toezicht te komen.

Wij zien drie cruciale aandachtspunten die op korte en middellange termijn tot problemen kunnen leiden. Wij vragen u om deze punten mee te nemen als u het wetsvoorstel gaat beoordelen. Deze punten zijn:

1. Hoge rentegevoeligheid hindert jong en oud

2. Aanpassing strategisch beleggingsbeleid onvoldoende mogelijk

3. Verdere nominalisering leidt tot lagere indexatie kansen voor jong en oud

1. <u>Hoge rentegevoeligheid hindert jong en oud</u>

Sinds de invoering van het huidige FTK in 2007 zijn fondsen, indirect gedwongen door de aan de rentetermijnstructuur gekoppelde rekenrente, er toe overgegaan om het renterisico op grote schaal af te dekken. Voor die tijd was dit niet het geval.
Binnen de pensioenwereld is er eensgezindheid over het feit dat de impliciete rentegevoeligheid in het huidige, maar ook in het voorliggende FTK, ervoor zorgt dat in tijden met een lage rente, zoals nu het geval is, ouderen in hoge mate opdraaien voor het renterisico van jongeren.

Sowieso is het niet afdekken van het renterisico omwille van indexatieperspectief goed voor jong maar slecht voor oud, terwijl grootschalig afdekken oud bescherming geeft, maar jong blootstelt aan groot inflatierisico. Vanwege de nominale insteek van het huidige FTK hebben veel fondsen ervoor gekozen het renterisico fors af te dekken. Dit strategisch beleid moet ook bij de inmiddels al geruime tijd bijzonder lage rente worden gecontinueerd. Daarmee graven deze fondsen zich steeds verder in en komen zij in een uiterst risicovolle situatie terecht. Als de inflatie oploopt en de rente stijgt, keert de grote rentegevoeligheid zich tegen jongeren. De huidige hoge renteafdekking bij veel fondsen maakt dan de aanpassing van pensioenen aan de inflatie onmogelijk. De huidige lage dekkingsgraden kunnen niet stijgen, omdat zij niet kunnen profiteren van de rentestijging. Geschat wordt dat de maatschappelijke schade van de huidige hoge rente afdekking bijzonder groot zal blijken. Tientallen miljarden aan indexatiepotentieel zullen daardoor verdampen.

Wat fondsen ook kiezen: er gaan ongelukken gebeuren. Vooral als de rente en inflatie straks gaan stijgen en door het afdekken van het renterisico de pensioenen onvoldoende inflatiebestendig blijken te zijn. Om een parlementaire enquête (omgekeerd Vestia-drama) te voorkomen is het belangrijk dat er hoge prioriteit wordt gegeven aan het onderzoek naar de mate waarin de renteafdekking kan leiden tot nieuwe problemen (motie Vermeij, 33.972, nr. 39). De vakcentrales willen graag participeren in de begeleiding van het onderzoek.
De vraag die hierbij nog beantwoord moet worden is, hoe er met de uitkomsten van dit onderzoek wordt omgegaan. De vakcentrales achten het van groot belang, dat mocht het onderzoek daartoe aanleiding geven, hiervoor wetstechnische ruimte is. Hierom pleiten zij ervoor om reeds een haakje in de wet te faciliteren, dat eventueel in wetgevende zin ruimte biedt, voor aanpassingen binnen het rente- afdekkingsbeleid van pensioenfondsen.

De rente gevoeligheid is veel groter voor de verplichting van jonge deelnemers als die van oudere deelnemers. Daarmee heeft de rente daling sinds 2007 ook een fors generatie effect. De dalende rente leidde tot een oploop in de verplichtingen voor een 25 resp. een 50resp. een 75 jarige deelnemer van plus 119% resp. 81% resp. 16%. In het onderzoek naar generatie effecten van FTK zou het generatie effect van de rente daling moeten worden betrokken. Deze hoge rente gevoeligheid achten de vakcentrales zeer ongewenst en zou op korte termijn moeten worden bijgestuurd.

2. <u>Aanpassing strategisch beleggingsbeleid onvoldoende mogelijk</u>

Het strategisch beleggingsbeleid is één van de belangrijkste sturingsinstrumenten van een pensioenfonds. Afgelopen jaren zijn er externe ontwikkelingen geweest. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld de aanpassing van de regels en de nieuwe parameters, maar ook drastische wijzigingen op financiële markten, zoals de door de crisis extreem lage rente. Deze ontwikkelingen kunnen soms vragen om het opnieuw optimaliseren van het strategisch beleggingsbeleid passend bij de risicohouding van het fonds en haar deelnemers. Fondsen hebben dit instrument de afgelopen jaren echter niet mogen gebruiken omdat het risicoprofiel, vastgelegd in het strategisch beleggingsbeleid, niet mag worden verhoogd als het fondsvermogen te laag is. Hierdoor is het beleggingsbeleid niet meer optimaal en sluit het niet meer goed aan op de ambitie om tot een geïndexeerd pensioen te komen. Dit geldt vooral bij fondsen die nu bij de zeer lage rentes, nog altijd de rente moeten blijven afdekken.

De vakcentrales zijn blij dat dit punt door de Tweede Kamer deels is opgepakt. Dit is echter wel verbonden aan de randvoorwaarde van een dekkingsgraad hoger dan circa 105% en aan de voorwaarde dat bijstelling slechts eenmalig kan plaatsvinden als de dekkingsgraad lager ligt dan het vereist eigen vermogen (motie Vermeij, 33.972, nr.39).
Door de lage rente dreigt de situatie dat veel fondsen in 2015 en wellicht nog lange tijd nadien geconfronteerd worden met dekkingsgraden lager dan 105%. De keuze voor een instabielere methodiek voor de nieuwe UFR zal vanaf 1-1-2015 tot een verdere verlaging van dekkingsgraden leiden in orde van grootte van gemiddeld zo'n 5% punt. Dit effect zal nog groter worden in de jaren daarna. De dringend gewenste reset blijft dan niet mogelijk. De vakcentrales verzoeken u daarom dringend deze randvoorwaarden te versoepelen.

3. Verdere nominalisering leidt tot lagere indexatie kansen voor jong en oud

De voorgestelde wijze van indexeren in dit FTK pakt, in samenhang met de hogere vermogenseis, de hogere drempel om te indexeren (vanaf 110%), de instabielere methodiek voor de bepaling van de UFR (de methodiek achter de rekenrente voor lange termijn verplichtingen), strengere inhaalindexatieregels en de wellicht nog geruime tijd aanhoudende lage rente, slecht uit voor alle generaties. Deze strengere eisen worden gesteld op een moment dat de rente extreem laag is door interventies van monetaire autoriteiten. Daarmee ligt de prudentielat veel hoger dan in een meer normale situatie. Hierbij dient men zich te beseffen dat pensioenen een lange termijn focus kennen.
De overgangstermijn die wordt gekozen van 12 jaar voor het bereiken van een verhoging van het vereist eigen vermogen met gemiddeld 5% punt (dat wil zeggen met ruim €50 miljard macro) legt de rekening wel erg sterk bij de huidige deelnemers.
Door deze opeenstapeling van 'zekerheidseisen' dreigt het indexatieperspectief voor de lange termijn ernstig structureel te worden geschaad. Bovendien heeft dit een groot opwaarts effect op pensioenpremies in combinatie met de huidige extreem lage rente.
Wij vrezen dat dit eerder tot een verdere afname leidt dan dat het bijdraagt aan het herstel van het vertrouwen in het pensioenstelsel, dat het kabinet met deze voorstellen voor ogen heeft. Ook het vertrouwen in de economie, het terugdringen van de werkloosheid en het definitief achter ons laten van de recessie, zijn niet gebaat bij het langdurig achterblijven van indexatie en het procyclische karakter van het voorliggende FTK.
De stapeling van de zekerheidseisen, en dan met name de hogere vermogenseis, komt bovendien op een moment dat door de extreem lage rente de prijs van pensioen toch al extreem hoog is. Ook leidt deze hogere vermogenseis er toe dat fondsen met een 'goede' financiële positie door de strengere regels, plotsklaps in een reservetekort geraken.

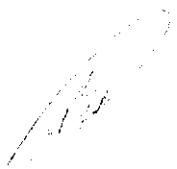
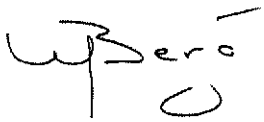
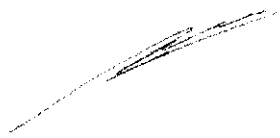
De vakcentrales roepen de Eerste Kamer op om de stapeling van 'nominale zekerheidseisen' te verminderen of te faseren. Zo zou de verhoging van de vermogenseis van gemiddeld 5% in 5 jaar kunnen worden doorgevoerd.
Ook kan bijvoorbeeld de huidige meer stabiele UFR voorlopig worden gehandhaafd en adviseren de vakcentrales een nieuwe UFR pas te overwegen als er duidelijkheid is over wat er in Europa voor besluit is genomen over een Europese UFR. Amendering op amendering op een UFR is niet wenselijk. Daarnaast kan de discontovoet minder rentegevoelig worden gemaakt , zoals de SER in de verkenning 'De Nederlandse economie in stabieler vaarwater voorstelt'. Een andere optie is om de reële dekkingsgraad niet alleen te gebruiken als

nieuwe communicatieverplichting (amendement Klaver, 33.972, nr.51), maar deze ook de basis te laten zijn waarop het indexatie beleid wordt aangestuurd.
Wanneer zowel de verplichtingen als de premie op dezelfde wijze (prudent rendement minus indexatie ambitie) worden berekend, dan wordt een evenwichtigere behandeling van generaties bereikt.
Bovendien wordt zodoende recht gedaan aan wat in dit nieuwe kader in feite wordt voorgesteld: de pensioenaanspraken worden expliciet voorwaardelijk en kleine kortingen worden een meer regulier sturingsinstrument. Volgens de vakcentrales sluit een risicovrije nominale waardering van pensioenaanspraken die voorwaardelijk zijn en daarmee risico kennen hier niet op aan.

Tot slot
De vakcentrales FNV, CNV en VCP willen een generatiebestendig, stabiel en niet procyclisch pensioencontract. Een contract dat daarmee een brug moet vormen naar een toekomstbestendiger contract, een contract dat op het draagvlak van jong en oud kan rekenen. Dat was ook de inzet in het Sociaal Akkoord, dat centrale sociale partners in 2013 in de Stichting van de Arbeid met elkaar hebben gesloten. Aan U het verzoek om het wetsvoorstel kritisch te toetsen op zijn houdbaarheid en in het bijzonder op de aangedragen punten[1].

De Vakcentrales worden graag in staat gesteld om deze brief nader in een hoorzitting toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Gijs van Dijk	Willem-Jelle Berg	Nic van Holstein
Bestuurder FNV	Bestuurder CNV	Bestuurder VCP

.

.

[1] Als bijlage bij deze brief voegen we een column uit de ESB van 23 oktober waarin Han de Jong chef econoom van ABNAMRO uit een zet dat aan jongeren in dit FTK de verkeerde zekerheid wordt geboden namelijk nominale in plaats van indexatie zekerheid.